

SPIS TREŚCI

Wstęp. Literatura niepodległości 10

Literatury misja ponadliteracka (12) • Dylemat słowa i czynu (16) • Niepodległość zdobyta (17) • Pióro czy karabin? (18) • Losy splecione przez wojnę i rewolucję (22)

Rozdział 1.

Wacław Sieroszewski. Weteran niepodległości, zesłaniec, legionista 28

Życie nadmiernie urozmaicone (30) • Osiemnaście lat na Syberii (31) • Trzykrotny więzień Cytadeli (35) • Spory ideowe i personalne (37) • Na tropach Beniowskiego (40) • Konspiracja w Paryżu (41) • „Pan Wacław” w strzeleckim mundurze (43) • Szlak bojowy arcyweterana (44) • U boku Komendanta (48) • Na wielu frontach (49) • W nowej Polsce (52) • Niemordowany po kres (54)

Rozdział 2.

Andrzej Strug. Między polityką a literaturą 58

Zesłany za młodu (kierunek: Archangielsk) (60) • Początki działalności politycznej (63) • Na wygnaniu w Paryżu (65) • Proza o ludziach podziemnych (67) • „Społeczeństwu potrzeba męczeństwa” (71) • W Legionach (74) • *Inter arma non silent Musae* (76) • Nie wysiadł z czerwonego tramwaju na przystanku „Niepodległość” (80)

Rozdział 3.

Juliusz Kaden-Bandrowski. Pisarz aktualności politycznej 82

„Odpowiedzialność za to, co było, i za to, co być powinno” (84) • Początki drogi pisarskiej (85) • Od słowa do czynu (89) • Pierwsze kampanie wojenne (91) • Między legendą a prozą wojny (94) • Na Lwów, na Wilno, na Kijów (96) • Trzej generałowie na kartach powieści (98) • Radość z odzyskanego śmietnika? (99) • Realizm czasów pokoju (102) • Językowa szarża czy mistrzowska

metafora (103) • Czas wspomnień (105) • Czarne skrzydła nad Śląskiem (107)
• Studium władzy (109) • Wojenna tragedia pisarza (111) • Rodzinna heka-
tomba (114)

Rozdział 4.

Eugeniusz Małaczewski. Na wszystkich frontach niepodległości 116

Powszechna wojna narodów (118) • „Nóż w plecy rewolucji” (120) • Epe-
peja murmańska (124) • Nie wiedzieli, że Polska powstała (129) • Baśka
była pierwsza! (132) • Obrazki z Rosji (134) • Przepowiednia zagłady (136)
• „Najmłodszy wieszcz” (140)

Rozdział 5.

Stanisław Rembek. Uczestnik dwóch wojen 144

Debiut wojenny (146) • Pisarski chrzest (148) • Wojna przed maturą (151)
• Odwrót (152) • W pogoni (154) • Literacki outsider (157) • Studium wojny
(158) • Widowisko homeryckie (160) • Fenomen ludzkiej zbiorowości (162)
• Studium okupacji (164) • Rzeczywistość bez ucieczki (168) • Od demoraliz-
acji po nadzieję (173) • Studium zdrady (175) • Równia pochyła zaprzaństwa
(176) • Pisarz wojennego doświadczenia (179)

Rozdział 6.

Ferdynand Goetel. Od rewolucji w Azji do świadectwa z Katynia 180

Internowany w Galicji, zesłany do Turkiestanu (183) • Ferdynanda Goetla
obraz rewolucji (186) • Podróżnik i „romantyczny faszysta” (189) • Warsza-
wa poległych, Warszawa żywych (194) • Logika Zbrodni Katyńskiej (198)
• Nieśmiertelne pytanie o sens (202) • „Opuściłem Polskę zieloną granicą”
(202) • Zgłębić tajemnicę zagłady (205) • „Podobni do cieni” (209)

Rozdział 7.

Józef Mackiewicz. Na progu niepodległości 212

Samoobrona przeciw bolszewikom (214) • Kresowe pospolite ruszenie (215)
• Ze szkoły do kawalerii (217) • Wileński triumf (220) • Pierwsze potyczki
(222) • W litewskim więzieniu (224) • Na przedpolach Warszawy (225)

- „Bolszewicy uciekają” (230) • Powieść o wojnie po latach (231) • Gorzki rozrachunek z legendą (234) • Niewykorzystane zwycięstwo? (237)

Rozdział 8.

Józef Mackiewicz i Sergiusz Piasecki. Pisarze z wyrokami śmierci 238

- W okupacyjnym tyglu Wileńszczyzny (240) • Krajowiec między Polakami a Litwinami (242) • Przez grzeczność niezastrzelony (245) • Mackiewicz dziękuje Piaseckiemu (248) • Wspólnota losów (253) • Ucieczka przed wolnością (257) • Z konwojem UNRRA na Zachód (259) • W nędzy na wygnaniu (263) • „Operacji Mackiewicz” ciąg dalszy (264) • Werdykt nadal w zawieszeniu? (267) • Kapitulacja przed totalitaryzmem sowieckim (269) • Czy już można głośno mówić? (272)

Rozdział 9.

Stanisław Ignacy Witkiewicz. Katastrofista spełniony 276

- Dzień po 17 września (278) • „Wariat z Krupówek” (280) • Widmo przyszłości (282) • Katastrofizm spełniony (286)

Rozdział 10.

Kazimiera Iłakowiczówna. Świadek wielu epok 290

- Niedoszły adiutant Piłsudskiego (292) • Służba wojenna (295) • Praca dla Rzeczypospolitej (299) • „Na moich rękach stygł” (300) • Po zamachu majowym (302) • Anegdota z Belwederu i walka o dobre imię Polski (304) • Po śmierci Marszałka (307) • Europejska misja poetki (311) • Przeciw zarzutom antysemityzmu (313) • Wojenna poniewierka (314) • „Na wygnaniu w Poznaniu” (317) • „Rozstrzelano moje serce” (319) • Doktorat honoris causa w sublokatorskim pokoju (323)

Rozdział 11.

Ferdynand Ossendowski. Uciekinier z sowieckiej utopii 326

- Ścigany po śmierci przez NKWD (328) • Legenda – między zmyśleniem a prawdą (330) • Z Syberii do Polski przez Amerykę (332) • Obnażył prawdę o Leninie (335)

Rozdział 12.

Jan Lechoń. Poeta tragiczny 340

Od euforii do załamania (342) • Podróż wieszczą (346) • *Bal u senatora* – emigracyjne dylematy (349) • Błędne koło polskiego losu (352) • Listy z emigracji (355) • Uchodźstwo podzielone (358) • „Piekło literatury polskiej” (362) • Epitafium dla poety (364) • Być „samotnym sobą” (366) • Najwcześniej dostrzegł chmury (368) • Exegi monumentum (369)

Rozdział 13.

Kazimierz Wierzyński. Wolność tragiczna i wspólnota polskiego losu 372

Pierwsza wojna poety (374) • Obóz rosyjski, jeszcze nie sowiecki (377) • Wśród Polaków w Kijowie (378) • Wolność w Warszawie (382) • Radość w listopadzie (383) • Skamander (385) • „To jest ostatnia jesień” (388) • Wielkość i tragizm (392) • „Jak wyjść nad rozpacz” (395) • Powroty Wierzyńskiego (398)

Rozdział 14.

Beata Obertyńska. Poetka w łagrach 402

Człowiek wobec tajemnicy natury (404) • „Noc narasta od wschodu” (408) • Pierwsze więzienie – Lwów (412) • Etapami przez Sowiety (415) • „Kto by sobie w transporcie trupem głowę zaprzętał?” (417) • Zamknięty system zła (420) • Promyk nadziei w Workucie (421) • Na barkach śmierci (424) • Ocalona z „domu niewoli” (427)

Rozdział 15.

Zofia Kossak. Ocalonej z zagłady żywot heroiczny 430

Z legendarnego rodu (432) • Z Lubelszczyzny na Wołyń (436) • Nowa Ojczyzna na Kresach (437) • Zapowiedź pozozi (440) • Zagłada (442) • Cudem ocaleni (445) • Ostatnie miesiące na rubieży (446) • Pisarka katolicka (448) • 1939: „Zabrakło już ojczyzny pod stopami” (451) • Dekalog Polaka (454) • Przez odrodzenie Polski do odrodzenia świata (456) • Pierwsza w Europie pomagała ofiarom Holocaustu (458) • Antysemitka, która ratowała Żydów (460) • W Auschwitz-Birkenau (464) • Kobiety w niemieckim łagrze (465)

- Okrucieństwo (466) • Transporty do gazu (468) • Odczłowieczanie (469)
- Zza krat do Powstania Warszawskiego (471) • „Ojczyzna Święta!” (473)
- Otucha z otchłani (476) • Wypędzona z kraju szantażem (478) • W morzu niechęci polskiego uchodźstwa (480) • W kraju: „Komunizm to religia na opak” (482) • Trudne piarstwo w PRL (486) • Przeciw znieważaniu kultu Matki Bożej (490) • Odeszła wierna Kościołowi (491)

Zakończenie. Niepodległa literatura 494

- Powaga życia, powaga literatury (498) • Pierwsze prawdziwe święto (500)
- Wolność i powinność (504) • Powieść na miarę czasów niepokoju (509)
- Widma przyszłości (513)

Wykaz skrótów 518

Indeks osób 520